

Державний комітет у справах охорони
державного кордону України
національна академія прикордонних військ України
імені Б. Хмельницького

В. Т. Сабодан

Директор Інституту

національної безпеки України

ДЕРЖАВНИЙ КОМІТЕТ У СПРАВАХ ОХОРОНИ
ДЕРЖАВНОГО КОРДОНУ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПРИКОРДОННИХ ВІЙСЬК УКРАЇНИ
імені Б. Хмельницького

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ № 21

Частина II

Заснований у 1994 році

ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ДОСЛІДЖЕНЬ ЕМОЦІЙНОЇ СТІЙКОСТІ У ВІТЧИЗНЯНИЙ ТА ЗАРУБІЖНІЙ ПСИХОЛОГІЇ

В. І. Слободяник

Львівський інститут
пожежної безпеки МВС України

Кожен, хто хоче зрозуміти психіку людини, починає із з'ясування причин її поведінки з аналізу факторів, які викликають ту чи іншу дію (реакцію).

Різноманітні реакції організму на об'єкт або ситуацію пов'язують з виникненням емоцій. Це означає, що вони (об'єкт, ситуація) сприймаються не лише такими, які вони є насправді, а й у своєму емоційному значенні [1, с. 98]. За визначенням О. В. Киригуса та В. А. Романця, емоції – це специфічна форма взаємодії людини з навколишнім світом, спрямована на пізнання цього світу та свого місця в ньому через саму себе у формі переживань. Ця специфічність виявляється в суттєвих якостях позитивного та негативного полюсів емоції, що означає її диференціацію. А як зазначив В. Вундт у тримірній теорії емоцій, у останніх присутні полярність приємного і неприємного, протилежності напруження і розрядки, збудження і пригніченості. Поряд зі збудженою радістю (радістю-тріумфом) існує радість спокійна (радість умиротворення, радість зворушлива) і радість напружена (радість палкої, жагучої надії, радість трепетного очікування). Так само існують напружений смуток, як тривога, збуджений смуток, близький до меланхолії [1, с. 202]. Ці висновки Вундта близькі сучасній теорії диференційованих емоцій К. Ізарда (1980) [2].

Аналіз низки робіт Л. С. Виготського про емоції також свідчить про таке:

1. Емоції розвиваються. Виходячи з того, кожному емоцію слід класифікувати з точки зору її розвитку [5, с. 280].

2. Існує зв'язок між афектом та інтелектом. “Кожній сходинці в розвитку мислення відповідає своя сходинка в розвитку афекту” [4, с. 251]. Розвиток мислення й емоцій бере початок з одного кореня – афективної дії немовля. Подальший розвиток афекта здійснюється: 1) шляхом диференціації емоційної сфери свідомості з подальшою диференціацією в рам-

ках самої цієї сфери; 2) у напрямку зміни характеру динамічних процесів. І те, й інше пов'язане з розвитком мислення.

3. Поряд з впливом мислення на афект існує зворотний вплив афекту на мислення. Це виявляється у тому що: 1) “У будь-якій ідеї міститься у переробленому вигляді афективне ставлення людини до дійсності, яка подана в цій ідеї” [3, с. 22]; 2) сама думка виникає з мотивованої сфери нашої свідомості [3, с. 357]. За Виготським, відношенням думки до слова є живий процес, “рух через цілу низку внутрішніх планів” [3, с. 358].

4. У патології (наприклад, у шизофренії), як правило, має місце не тільки пошкодження власне інтелектуальних або емоційних аспектів свідомості, скільки патологічні зміни їх співвідношення.

5. Виготський висуває принцип активної участі емоцій у загальному розвитку свідомості [5, с. 213]. Афект не тільки має вплив на розвиток мислення і поведінку дитини, він є потужним стимулом, який спрямовує дитину до пошуку “обхідних шляхів розвитку” у випадку наявності вродженого дефекту.

6. Важливу роль у розвитку емоційної сфери людини відіграє діяльність. Діяльність може впливати посередньо (у діяльності розвивається в першу чергу мислення, що в свою чергу викликає зміни в афективній сфері) та безпосередньо, як це відбувається, наприклад, в ігровій діяльності дитини.

7. Розвиток афективної сфери підпорядковується тій же самій логіці, що і розвиток інших психічних функцій. Розвиток емоцій відбувається у напрямку осмислення.

8. “Різна емоція є функція особи” [5, с. 280].

Аналізуючи стан проблеми емоційної стійкості в психології, ми виявили, що емоційна стійкість характеризує інтегративну властивість психіки, завдяки якій людина успішно здійснює необхідну діяльність в емоційних умовах її протікання. Перспективними підходами в рішенні проблеми емоційної стійкості є цілеспрямоване моделювання усіляких емоційних ситуацій з поступальним збільшенням сили їх впливу на суб'єкт, а також навчання прийомів психічної саморегуляції емоційних станів [6].

Обмірковуючи питання про функціональну роль і структуру емоцій, можна зробити припущення, що емоції пов'язані з подіями, до яких людина недостатньо адаптована, і являють собою механізм, що забезпечує перебудову діяльності, зміну

<i>Рудик О. Ю., Скиба К. М.</i> Рекомендації з вибору ліцензійних систем машинного перекладу (україно-російсько-українська підсистема)	341
<i>Рудик О. Ю., Скиба К. М., Сторожук І. Ф.</i> Системи машинного перекладу (українсько- та російсько- англійська підсистема)	346
<i>Сальніков М. В., Форкун Ю. В., Красильников С. Р.</i> Комп'ютеризація процесу перевірки рівня знань майбутніх фахівців з економічної кібернетики	354
<i>Святчик К. В.</i> Проблеми формування комунікативної компетенції студентів на основі спеціальних текстів	360
<i>Скальська О. В.</i> Упровадження інформаційних технологій на уроках іноземної мови: результати, можливості та перспективи	364
<i>Сніцар І. В.</i> Розвиток творчих здібностей курсантів у процесі навчання іноземних мов	368
<i>Снитюк В. С.</i> Концептуальні принципи та методи проектування систем автоматизованого контролю знань	372
<i>Фігура О. В.</i> Методика формування морально-вольових якостей курсантів у процесі занять східними единоборствами	379
Психологічні науки	389
<i>Волобуєва О. Ф.</i> Методологія дослідження технології навчання і психодіагностики здібностей до засвоєння іноземних мов	390
<i>Корнійчук О. Т.</i> Підвищення етико-психологічної культури – один з основних напрямків професійної підготовки митників	396
<i>Матоцук Т. Б.</i> Психологічні особливості професійної самоактуалізації педагога ..	402
<i>Олейник В. В.</i> Про психолого-педагогічний супровід професійної підготовки фахівців кордону	406
<i>Слободяник В. І.</i> Теоретичний аналіз досліджень емоційної стійкості у вітчизняній та зарубіжній психології	410

ЗБІРНИК
НАУКОВИХ ПРАЦЬ
№ 21

**ЗБІРНИК
НАУКОВИХ ПРАЦЬ
№ 21
Частина II
Заснований у 1994 році**

Редактор С. С. Кондратюк
Коректори: Л. В. Бала, І. М. Бабина
Комп'ютерна верстка С. І. Вальчук

Здано до набору 26.09.2002. Підписано до друку 28.10.2002.
Формат 60x84/16. Гарнітура Ukrainian SchoolBook. Тираж 100 прим.
Ум. друк. арк. 24,35. Обл.-вид. арк. 26,82. Ціна 28 грн. 62 коп.

Видавництво Національної академії ПВУ
Свідоцтво про реєстрацію від 24.11.2000 р. серія ХІЦ № 014
Зам. № 21 ОД